

Lessen onderwijscoach netwerk

[Alfons Beldman](#)

Het netwerk [Levenlang duurzaam praktijkgericht netwerk leren](#) is voortgekomen uit een Rigo-project (regeling innovatie groen onderwijs). Eind 2007 is in een evaluatiebijeenkomst met de betrokkenen uit het netwerk (ondernemers, onderwijs, en [Melkveeacademie](#)) teruggekeken naar twee jaar pionieren met de onderwijscoach. Voor het netwerkprogramma is hier een uitgebreider verslag van gemaakt, dit verslag is een korte weergave van deze evaluatie.

De concrete doelen voor 2007 van het netwerk rond de onderwijscoach waren:

1. Uitwerken concept onderwijscoach en aangeven onderscheid met reguliere docent en praktijkbedrijven.
2. Vormen van een learning community of COP van onderwijscoaches gericht op intervisie en trainen van onderwijscoaches.
3. Communicatie binnen onderwijs over het concept onderwijscoach en aanzet voor inbedding onderwijscoach in onderwijsstructuren.

Deze rapportage begint met de algemene lessen en conclusies gebaseerd op de ervaringen in het netwerk. Vervolgens wordt wat dieper ingegaan op de meest opvallende elementen uit de evaluatie: de drive van de betrokken ondernemers, de rol van de docenten en de rol van de melkveeacademie. Tenslotte wordt ingegaan op de stand van zaken eind 2007 t.a.v de genoemde doelen.

Conclusies en aanbevelingen:

- Werk met een heldere rol van onderwijscoaches, zorg er voor dat de coaches en docenten deze rol ook kennen, zodat de afbakening in rollen helder is.
- Zorg voor getrainde en gekwalificeerde ondernemers voor deze rol ("Een onderwijscoach kan wel gastdocent zijn, maar niet zonder meer andersom").
- Vorm een netwerk (community of practice) van onderwijscoaches over sectoren heen voor verdere opleiding en intervisie.
- Maak gebruik van de drive van ondernemers, werk vanuit goede voorbeelden en communiceer dit zo breed mogelijk.
- Werk bij onderwijsvernieuwing niet alleen met pionierende docenten, maar zorg er voor dat de ordebewaarder ook in het proces worden betrokken.
- Werk aan eigenaarschap bij de onderwijsinstellingen: maak gebruik van het bestaande netwerk van ondernemers rond de scholen en leid deze op tot onderwijscoaches.

Sterke drive ondernemers

De betrokken ondernemers in het netwerk zijn ook na 2 jaar nog steeds gedreven om actief te zijn binnen het groen onderwijs ondanks het feit dat het nog niet gelukt is om de onderwijscoach echt in te bedden in het onderwijs. De drive komt in beeld wanneer voorbeelden van inzet in het onderwijs worden besproken, vooral de positieve ervaringen worden gepresenteerd en toegelicht. Hier halen de ondernemers ook weer energie uit om verder te werken aan hun rol in het onderwijs. Helaas zijn er ook minder positieve ervaringen, vaak hangt het samen met onduidelijke afspraken omtrent rol van de ondernemer, het doel van de leeractiviteit en de afbakening met de reguliere docent.

Betrokkenheid en rol docenten

De betrokkenheid van de docenten bij het netwerk wisselt. De trekker is sterk betrokken, bij de andere docenten wisselt dit. Dit hangt samen met de complexiteit van de inzet van ondernemers in het onderwijs en voor een deel ook met de rol van het netwerk c.q. de melkveeacademie.

Voor de betrokken docenten bij het netwerk is volstrekt duidelijk dat ondernemers meer bij het onderwijs betrokken moeten worden en dat het ook kan. Het is goed voor docenten om in aanraking met ondernemers te komen. Voor de leerlingen geeft het een duidelijke verdieping. Aan de andere kant is echter ook duidelijk geworden dat nog niet tot een inbedding van de onderwijscoach in het onderwijs is gekomen. De betrokken pionierende docenten realiseren zich dat diverse collega's de inzet van ondernemers in deze rol toch wel als een bedreiging ervaren. Ze zien dat zelf niet als een bedreiging, maar vanuit hun pionierende rol – en meestal niet alleen in dit project - is het moeilijk om hun collega's hiervan te overtuigen. De docenten spreken van gemiste kansen voor hun collega's en wijzen daarnaast ook op hele praktische redenen om ondernemers in te gaan zetten: vergrijzing van docenten en beperkte kritische massa in de kleine sectoren.

Betrokkenheid Melkveeacademie: elk nadeel heeft zijn voordeel (of was het nou andersom).

Zowel in het Rigo-project als in het netwerkproject was de melkveeacademie betrokken. Dit heeft er in geresulteerd dat alle coaches een melkveeachtergrond hebben. Een belangrijk voordeel van de betrokkenheid van de Melkveeacademie was dat er een basisstructuur beschikbaar was, waarbinnen de coaches konden worden ingebed. Het totaalpakket van de melkveeacademie omvat naast de onderwijscoach ook contact met een onderwijsmakelaar en toegang tot de kennisbank. Door een aantal scholen werd het geheel als minder positief ontvangen, men vond het geheel te aanbod gestuurd. De onderwijscoach lag nog het zwaarst op de maag in dit pakket. Meestal heeft de school zelf al contact met diverse ondernemers in de regio. Sommige onderwijsinstellingen waren zelf ook al erg ver met de invulling van deze rol door ondernemers uit de eigen regio, men ziet dan niet het voordeel om hetzelfde vervolgens met andere ondernemers onder de vlag van de melkveeacademie te doen. Aan de andere kant voelen docenten of onderwijsinstellingen die nog niet zo ver zijn, er in eerste instantie niet veel voor om een coachende rol door ondernemers te laten uitvoeren. Men ziet dit meer als een taak voor de docenten. Een ander nadeel van de betrokkenheid van de melkveeacademie is dat het betrekking heeft op 1 sector. Zeker gezien de coachende rol op het gebied van ondernemerschap en strategie lijkt het juist gewenst om dit over sectoren heen op te pakken en verder vorm te geven. Overigens is het van belang om te benadrukken dat de melkveeacademie in het netwerk zelf een goede en constructieve rol heeft gespeeld.

Per punt in het kort de stand van zaken eind 2007:

1. Wat is een onderwijscoach?

De vraag wat is een onderwijscoach was één van de kernvragen binnen het netwerk. Deze vraag is ook als eerste besproken en dit heeft ook geleid tot een beschrijving van een profiel van de onderwijscoach (zie kader).

Een korte beschrijving het profiel: Een onderwijscoach is een ondernemer die vanuit zijn praktijkachtergrond en –ervaring wordt ingezet in het groen onderwijs.

De onderwijscoach onderscheidt zich van de reguliere docent op de volgende punten:

1. Praktijkkennis
2. Meer generieke en integrale benadering
3. Relatieve buitenstaander ('vreemde ogen dwingen')

De onderwijscoach onderscheidt zich van praktijkleerbedrijven op de volgende punten:

1. Coachende rol
2. Thematiek vanaf managementniveau richting ondernemerschap en niet technisch\operationeel.

Dit profiel heeft een aantal gevolgen voor de positie en de benodigde vaardigheden van de onderwijscoaches. Positie: de onderwijscoach moet wel op de eerste plaats ondernemer blijven en niet volledig deel uit gaan maken van het onderwijssysteem, anders vervalt de rol van relatieve buitenstaander. Met andere woorden: ondernemer gericht inzetten. Concrete potentiële rollen richting:

- Leerlingen\studenten: zoals hiervoor beschreven.
- Docenten: sparringpartner voor docenten bij uitwerken en invullen lesprogramma's (meer dan klankbord rol!).
- Mede veehouders: b.v. coachen van preferente leerbedrijven, rol in cursusonderwijs.

De ondernemers in het netwerk werden op verschillende manieren ingezet in de diverse onderwijsinstellingen. Soms waren ze zelf onderwerp van een project, soms werden ze als gastdocent ingeschakeld en soms hadden ze een meer reflecterende rol op een opdracht van studenten. Gezien de betrokkenheid van de ondernemers stond men open voor al deze rollen in het onderwijs. Met name achteraf wordt echter toch de conclusie getrokken dat het belangrijk is om deze verschillende rollen van elkaar te scheiden. Een optreden als gastdocent kan in principe door veel ondernemers worden ingevuld, je hebt het dan vrijwel altijd over je eigen bedrijf of je eigen strategie. Een coachende rol als ondernemer invullen vraagt specifieke vaardigheden (met name rond het coachen), maar vraagt ook meer afstemming met de onderwijsinstelling. De plek van de activiteit in het totale curriculum is belangrijk, wat moeten de leerlingen leren in deze opdracht, waar moet je ze op coachen etcetera. In de ervaringen tot nu toe was dit over het algemeen niet helder. De coachende rol vraagt specifieke vaardigheden van de ondernemer, hier mag volgens het netwerk meer aandacht aan worden besteed. De training kan zich richten op twee aspecten, namelijk op de coachende rol en kennis en vaardigheden rond het maken van strategische keuzen (zodat men ook zicht heeft wanneer andere strategieën dan de zelf gekozen bedrijfsstrategie passend zijn). Gewenst is dat de onderwijscoach worden getraind en dat er sprake is van kwaliteitsborging, b.v. via een organisatie als Aecquor. Samengevat kan een onderwijscoach wel een rol als gastdocent vervullen, maar andersom niet zonder meer.

2. Vorming van een learning community of COP.

De momenten die er bij de ondernemers uitspringen zijn de momenten waarop ze zelf met leerlingen of studenten aan de slag zijn en de momenten waarop ze zelf worden getraind. Dit laatste is o.a. vorm gegeven door sessies die door het onderwijs zelf zijn georganiseerd, door experts op het gebied van coaching, maar ook inhoudelijke kennis op het gebied van ondernemerschap en strategievorming. De ondernemers realiseren zich ook dat ze op deze manier hun eigen netwerk opbouwen en zo toegang hebben tot nieuwe kennis(sen). Voor een goede invulling van de rol van onderwijscoach is het van belang dat de ondernemers afstand kunnen nemen van hun eigen manier van werken en de zelf gekozen strategie en open staan voor andere typen ondernemers die mogelijk tot andere keuzen komen. Deze vaardigheid is niet per definitie aanwezig bij ondernemers.

3. Communicatie binnen het onderwijs en inbedding.

De communicatie binnen het groen onderwijs over de onderwijscoach was beperkt. Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen, maar de belangrijkste zijn toch wel dat het profiel (inclusief de plek in de organisatie) van de onderwijscoach nog niet duidelijk genoeg was en dat er nog te weinig aansprekende voorbeelden waren van de inzet van de onderwijscoach. Een punt wat ook meespeelde was dat de afbakening en de taakverdeling met de melkveeacademie en de onderwijsinstellingen vooral in het begin voor onduidelijkheid zorgde. In het algemeen geldt dat de coaches te weinig werden ingezet in het onderwijs.